

Analysis of the role of the art of female consortship in the thought of the martyred leader

Fatemeh Pourmahdi Amiri

Graduated in Level 4, Applied Tafsir, Hazrat Khadija (S) Specialized

Seminary of Babylon

f.pourmahdi92@gmail.com

Khadijeh Pourzolfaghar

Graduated in Level 3, Quranic Tafsir and Sciences, Hazrat Khadija (S)

Specialized Seminary of Babylon

hadid.prz@gmail.com

Abstract

Husbandry is a mystical, emotional, and managerial art that ensures the survival of society and the health of the future generation. The present study, using a descriptive-analytical approach, examines the position of women and the strategies for successful husbandry from the perspective of the revolutionary martyr's leadership. The findings show that his view of women and husbandry is rooted in a monotheistic worldview; in this view, husbandry is defined as a "joint imamate" and a "bed of training," and in contrast to the Western model based on exploitation, the Islamic model based on dignity, spirituality, and shared responsibility is introduced. With the role of "management-oriented" and "pacifying" in the family, women help to meet emotional needs and create a safe family atmosphere through patience, chastity, and empathy. Based on the research findings, the Islamic marital model intended by the martyred leader is a spiritual, responsibility-oriented, and complementary model in which women have a high status not as a tool, but as a life partner and educator of the future generation.

Keywords: The role of a spouse, the Supreme Leader, women and family, human dignity, Islamic model

تحليل دور فنّ المعاشرة النسائية في فكر الزعيمة الشهيذة

فاطمة بورمهدي أميري

تخرجت من المستوى الرابع في التفسير المقارن، من معهد حضرة خديجة عليها السلام المتخصص في بابل
f.pourmahdi92@gmail.com

خديجة بورزولفغار

تخرجت من المستوى الثالث في تفسير القرآن وعلومه، من معهد حضرة خديجة عليها السلام التخصصي، بابل
hadid.prz@gmail.com

ملخص

إنّ إدارة شؤون الأسرة فنّ روحانيّ وعاطفيّ وإداريّ يضمن بقاء المجتمع وصحة الأجيال القادمة. تتناول هذه الدراسة، باستخدام المنهج الوصفيّ التحليليّ، وضع المرأة واستراتيجيات الإدارة الناجحة لشؤون الأسرة من منظور قيادة الشهيد الثوري. وتُظهر النتائج أنّ نظرته إلى المرأة وإدارة شؤون الأسرة متجذّرة في رؤية توحيدية للعالم؛ ففي هذه الرؤية، تُعرّف إدارة شؤون الأسرة بأنها "إمامة مشتركة" و"مهدّد للتربية"، وعلى النقيض من النموذج الغربيّ القائم على الاستغلال، يُقدّم النموذج الإسلاميّ القائم على الكرامة والروحانية والمسؤولية المشتركة. من خلال دورها "الإداري" و"المهدّي" في الأسرة، تُسهم المرأة في تلبية الاحتياجات العاطفية وخلق جوٍّ آمن عبر الصبر والعفة والتعاطف. وبناءً على نتائج البحث، فإنّ نموذج الزواج الإسلاميّ الذي قصده القائد الشهيد هو نموذج روحي، قائم على المسؤولية، ومتكامل، حيث تتمتع المرأة بمكانة رفيعة لا كأداة، بل كشريكة حياة ومربية للأجيال القادمة.

الكلمات المفتاحية: دور الزوج/الزوجة، المرشد الأعلى، المرأة والأسرة، الكرامة الإنسانية، النموذج الإسلامي.

تحلیل نقش هنرهمسرداری زن در اندیشه رهبر شهید

فاطمه پورمهدی امیری

دانش آموخته سطح ۴ تفسیر تطبیقی، مدرسه علمیه تخصصی حضرت خدیجه علیها السلام بابل

f.pourmahdi92@gmail.com

خدیجه پورذوالفقار

دانش آموخته سطح ۳، تفسیر و علوم قرآنی، مدرسه علمیه تخصصی حضرت خدیجه علیها السلام بابل

hadid.prz@gmail.com

چکیده

همسرداری هنری عرفانی، عاطفی و مدیریتی است که بقای جامعه و سلامت نسل آینده را تضمین می‌کند. پژوهش حاضر با رویکرد توصیفی-تحلیلی به بررسی جایگاه زن و راهکارهای همسرداری موفق از منظر رهبری شهید انقلاب پرداخته است. یافته‌ها نشان می‌دهد نگاه ایشان به زن و همسری، ریشه در جهان‌بینی توحیدی دارد؛ در این دیدگاه، همسری به مثابه «امامت مشترک» و «بستر تربیت» تعریف شده و در مقابل الگوی غربی مبتنی بر بهره‌کشی، الگوی اسلامی مبتنی بر کرامت، معنویت و مسئولیت‌پذیری مشترک معرفی می‌گردد. زن با نقش «مدیریت محوری» و «آرامش‌بخشی» در خانواده، از طریق صبر، عفت و همدلی، به تأمین نیازهای عاطفی و ایجاد فضای امن خانوادگی کمک می‌کند بر اساس یافته‌های پژوهش، الگوی همسرداری اسلامی مورد نظر رهبری شهید، الگویی معنوی، مسئولیت‌محور و مکمل است که در آن زن نه به عنوان ابزار، بلکه به عنوان شریک زندگی و تربیت‌گر نسل آینده جایگاه والایی دارد.

واژگان کلیدی: نقش همسری، مقام معظم رهبری، زن و خانواده، کرامت انسانی، الگوی اسلامی.

مقدمه

خانواده، نخستین کانون اجتماعی و مهم‌ترین نهاد تربیتی است که همواره مورد توجه اندیشمندان حوزه‌های مختلف بوده است. در دوران معاصر، گسترش مدرنیته و نفوذ فرهنگ مادی‌گرایی، بنیان‌های خانواده را با تهدیداتی جدی همچون افزایش طلاق، سردی روابط عاطفی و فرسودگی پیوند زناشویی مواجه ساخته است. در این میان، جایگاه زن و نقش او در مدیریت کانون خانواده از حساس‌ترین مباحث به شمار می‌رود.

مقام معظم رهبری علیه السلام به عنوان یکی از برجسته‌ترین مفسران اندیشه شیعی، همواره بر تبیین جایگاه واقعی زن و ابعاد هنر همسرمداری تأکید داشته‌اند. ایشان با اتکا به قرآن کریم و سیره اهل بیت علیهم السلام، تصویری اصیل و متعادل از نقش زن ارائه می‌دهند که هم با کرامت انسانی سازگار است و هم راهکاری نجات‌بخش برای عبور از بحران‌های خانوادگی عصر حاضر محسوب می‌شود. «زن حافظ خانواده است، زن مسلمان رکن اساسی و محور اصلی عواطف خانوادگی است، بالاترین حق را در مقیاس خانواده دارا است و همچنین سهم بیشتری نیز در ایجاد نسل داشته و همه این‌ها نشان از جایگاه رفیع زن در خانه و اجتماع دارد.» (خامنه‌ای، ۱۴۰۰، کد ۱۹۴۶۹)

امروزه جوامع اسلامی با دو رویکرد افراطی درباره زن مواجهند: رویکرد غربی که زن را به کالایی مصرفی تقلیل می‌دهد و او را از هویت اصیل «همسری» و

«مادری» جدا می‌سازد، و رویکرد تحجرآمیز که با برداشت‌های نادرست از دین، زن را به حاشیه می‌راند. در این فضا، تبیین دیدگاه میانه و مبتنی بر تعالیم اسلام که در بیانات مقام معظم رهبری تجلی یافته، ضرورتی انکارناپذیر است. از نگاه ایشان، هنرهمسرداری صرفاً مجموعه‌ای از وظایف خشک نیست، بلکه مهارتی جامع است که بقای جامعه و سلامت نسل آینده را تضمین می‌کند.

استخراج «هنرهمسرداری» از گنجینه بیانات رهبری که هم برفقه و هم بر عرفان اسلامی تکیه دارد، می‌تواند الگویی بومی و هماهنگ با فرهنگ دینی جامعه ایران ارائه دهد. این مقاله با این فرض پیش می‌رود که بیانات ایشان نه تنها توصیه‌هایی اخلاقی، بلکه سازه‌ای نظری منسجم درباره خانواده ارائه می‌دهد که قابلیت تبدیل به برنامه‌های آموزشی و مداخلات اجتماعی را دارد.

پژوهش حاضر با هدف پاسخ به این پرسش اساسی تدوین شده است: «در اندیشه مقام معظم رهبری، هنرهمسرداری چه نقشی دارد؟»

بررسی پیشینه تحقیق نشان می‌دهد اگرچه منابع متعددی به جایگاه زن پرداخته‌اند؛ مانند کتاب «سیستم حقوق زن در اسلام» اثر شهید مطهری و «زن در آینه جلال و جمال» اثر آیت‌الله جوادی آملی، و همچنین آثاری از مقام معظم رهبری مانند «صیانت از حریم خانواده» (۱۳۷۹) و مجموعه «نقش و رسالت زن» (۱۳۹۳) منتشر شده‌اند، اما کمتر پژوهشی به طور تخصصی و نظام‌مند به «هنر همسرداری» به عنوان مقوله‌ای کاربردی و تربیتی با تمرکز بر بیانات ایشان پرداخته است. وجه تمایز این مقاله، تمرکز بر نگاه کارکردی و مهارتی، تفسیری-عرفانی،

نقد الگوهای متعارض و در نهایت، استخراج راهکارهای عملی از بیانات رهبری برای زندگی مشترک امروزی است.

۱. «هنر» در همسرداری از منظر رهبری

در بیانات مقام معظم رهبری، واژه «هنر» در ترکیب «هنر همسرداری» تصادفی به کار نرفته است. این تعبیر حاوی مفاهیم عمیقی است که واکاوی آن، درک ما را از این نقش ارتقا می بخشد. هنر به مثابه خلاقیت و ابتکار؛ هنر به مثابه ظرافت و لطافت؛ هنر به مثابه تعادل و میانه روی هنر به مثابه صبر و استمرار؛ و... است. این هنرها، با زور و امرونی محقق نمی شود، بلکه با «لطافت» زنانه و «ظریف کاری» عاطفی به ثمر می نشیند. همان طور که یک هنرمند با ظرافت اثرش را می پروراند، زن نیز با کلام نرم، نگاه محبت آمیز و رفتار ملاطفت آمیز می تواند کانون خانواده را گرم نگاه دارد. رهبری در توصیف نقش زن، بارها برای «ملاطفت» و تأثیرگذاری نرم تأکید کرده اند. رهبر شهید انقلاب، صراحتاً بر برابری زن و مرد در «کرامت ذاتی» و «قابلیت تکامل» تأکید دارند. به فرموده ایشان: «زن، انسان است، انسانی که دارای کرامت انسانی است... این کرامت، یک مسئولیت را برای زن و مرد به دنبال می آورد که وظیفه داریم در قبال هم، رفتاری انسانی و اخلاقی داشته باشیم.» (خامنه ای، ۱۳۹۹، ص ۲۲۱. این اصل، شالوده رابطه ای مبتنی بر احترام متقابل را می ریزد.

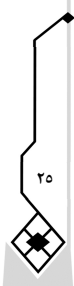
هنرمند واقعی کسی است که میان عناصر مختلف اثرش تعادل برقرار کند. از

نگاه ایشان، زن هنرمند در زندگی، کسی است که بتواند میان وظایف متعدد خود (همسری، مادری، فعالیت اجتماعی، عبادت شخصی) «تعاذل» برقرار کند و اجازه ندهد یک بُعد، ابعاد دیگر را تحت الشعاع قرار دهد. این همان «میان‌ه‌روی اسلامی» است که در مقابل افراط و تفریط قرار می‌گیرد. خلق یک اثر هنری بزرگ، نیازمند صبر و پشتکار است. هنرهمسرداری نیز بدون «صبر» بر مشکلات، «استمرار» در محبت و «پایداری» در وفاداری، به کمال نمی‌رسد.

۱.۱. ایجاد آرامش و سکینه

در اندیشه رهبری شهید؛ نقش همسر، به ویژه زن، در ایجاد آرامش و سکینه در خانواده، جایگاهی محوری دارد. ایشان با استناد به آیه شریفه «لَتَسْكُنُوا إِلَيْهَا» (روم/۲۱)، مهم‌ترین کارکرد زن را در خانواده رسیدن به آرامش عمیق روحی و روانی می‌دانند. زن، با بهره‌گیری از هنر زنانه خود، خانه را به پناهگاهی سرشار از مهر و امنیت برای مرد تبدیل می‌کند تا پس از مشغله‌های روزانه، در آن بیاساید. این آرامش، امری دوطرفه است و مرد نیز وظیفه دارد تا بسترهای این امنیت عاطفی را فراهم آورد. (خامنه‌ای، ۱۳۹۹، ص ۳۴۵)

سید قطب نیز در تفسیر خود، به نقش زن در استقرار آرامش اشاره کرده و بیان می‌دارد که؛ «انس روح و درون، در گرو پیوند میان زن و مرد است که به حصول آرامش عصبی، فکری و روحی منجر می‌شود». (سید قطب، ۱۴۱۲، ج ۵، ص ۲۷) زن، به عنوان مظهر خلاقیت الهی و عنصری اساسی در خانواده، با ایجاد آرامش در محیط خانه، بنیان خانواده را مستحکم‌تر ساخته و فرزندی مستقل، با نشاط و

متعادل از نظر رشد تحصیلی، اخلاقی، معنوی و عاطفی، تحویل جامعه می‌دهد. بنابراین، زن مایه‌ی آرامش و سعادت است و هر دو زوج، برای رسیدن به «سکون» و آرامش، به یکدیگر در محیط خانواده نیازمندند (خامنه‌ای، ۱۳۷۶/۰۷/۳۰).

۲.۱. تعالی معنوی خانواده

زن در جامعه کنونی، نقشی کلیدی در پیشرفت خانواده ایفا می‌کند. اولین گام برای این پیشرفت، توانمندسازی و حل مسائل حوزه زنان توسط خود آنان است؛ زیرا قدرت تفکر، دقت و ظرافت زنانه، ظرفیتی عظیم برای پیشرفت محسوب می‌شود. جایگاه اجتماعی زنان، مستقیماً بر میزان پیشرفت جامعه تأثیر می‌گذارد؛ چرا که زن با مدیریت قوی در خانواده، ساختار جامعه را بنا نهاده و مدیران توانمند را به آن هدیه می‌دهد.

زمان صدر اسلام، حضرت خدیجه علیها السلام و دخترش حضرت زهرا علیها السلام و نیز حضرت زینب کبری علیها السلام نقشی اساسی و بنیادی در تقویت اسلام و عمل به دستورات دینی و کمک به جامعه بشری در رشد و تعالی انسانی داشتند. (خامنه‌ای، ۱۴۰۰، کد ۱۹۴۶۹) همواره زنان نقش عظیمی در تربیت نیروی انسانی و سعادت بشری ایفا کردند. در این راستا، تفاوت‌های زن و مرد از دیدگاه اسلام، نه در مرتبه وجودی، بلکه در «نوع» و «کارکرد» ناشی از حکمت الهی است که نقش‌های مکمل را در خانواده و جامعه رقم می‌زند و به معنای برتری یک جنس نیست، بلکه مایه تکامل و تعاون است. (خامنه‌ای، ۱۴۰۲، ص ۳۶۶).

رهبرانقلاب اسلامی، رسیدن زنان به جایگاه آرمانی و مطلوب را غایت مطلوب می‌دانند. (خامنه‌ای، ۱۳۷۶/۰۷/۳۰) هنرمسرداری، نقشی استراتژیک در اقتدار و پیشرفت ملی ایفا می‌کند. مدیریت خانه و تربیت فرزندان توسط زن، پشتوانه‌ای است که به مردان اجازه می‌دهد با آسودگی خاطر در عرصه‌های علمی، اقتصادی و اجتماعی نقش‌آفرینی کنند. امروزه با توسعه، زنان جایگاه والاتری یافته‌اند. (حصاری، ۱۳۸۵، ص ۷۲) اسلام، زن را محدود به خانه نکرده و او می‌تواند همزمان با ایفای نقش‌های خانوادگی، در عرصه‌های علمی، اجتماعی و اقتصادی حضوری فعال و مؤثر داشته باشد و به رشد و تعالی دست یابد. (خامنه‌ای، بیانات در دیدار با جامعه زنان، ۱۴۰۱).

خانواده بنیادی‌ترین نهادی که فرد در آن رشد و پرورش می‌یابد و به آرامش می‌رسد و این امر زمینه ساز شکوفایی شخصیت و تکامل و پرورش مهارت‌های اجتماعی کودکان توسط هنرمادرانه و سبب رشد جسمانی، اخلاقی، اجتماعی، عقلانی و عاطفی آن‌هاست. هنرمسرداری در فرهنگ اسلامی به عنوان هنری چندبعدی شناخته می‌شود که هم بُعد تربیتی و هم بُعد معنوی خانواده را تحت تأثیر قرار می‌دهد. زیرا خانواده سالم، زیربنای سلامت فرد و جامعه به شمار می‌رود. (خامنه‌ای، ۱۴۰۱، ص ۱۸۷) روایات نیز بر این حقیقت تأکید دارند که مادر نیک سرشت، نقش مستقیم در پرورش معنوی، اخلاقی و حتی ویژگی‌های شخصیتی و نسلی فرزند ایفا می‌کند. زن با صبر، همدلی، عاطفه و مدیریت عاطفی خود، نه تنها محیطی امن برای رشد کودک فراهم می‌سازد، بلکه زمینه‌ساز

تداوم نسل مؤمن و شایسته می شود. (خامنه ای، ۱۴۰۱، ص ۱۸۷)

ارتباط زن با همسر و خانواده بخشی از «منطقه بندگی» زن محسوب می شود؛ جایی که صبر، گذشت، مهربانی و حفظ آرامش، جلوه ای از قرب الهی واقعی را شکل می دهد. در این نگاه، محبت و وفاداری در زندگی مشترک، روح ازدواج و عامل تقویت صمیمیت، اعتماد و آرامش است. روایات نیز تأکید می کنند که بهترین جلوه بندگی، در رفتار نیک با همسر و فرزندان ظهور می یابد. (مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۱۰۳؛ کنز العمال، حدیث ۴۵۴۳۲؛ نهج البلاغه، حکمت ۳۱۲) در مجموع، همسر داری زن نه تنها اساس تربیت نسل صالح را شکل می دهد، بلکه یکی از مهم ترین مسیرهای او برای رشد معنوی، تقرب الهی و ایجاد خانواده ای پویا و سالم است.

۳.۱. همدلی و یاریگری

همدل یعنی؛ داشتن احساس های قلبی مشابه و همدلی در خانواده؛ درک احساس های قلبی است به شکلی که عواطف و احساس های درونی افراد درک شود همدلی یک عمل لازم حمایتی برای افراد حساب می شود و به زوجین کمک می کند تا مراحل بحرانی زندگی رو به خوبی بگذرانند... همدلی به معنای هم عقیده بودن نیست. بلکه منظور درک احساسات است که زنان بخاطر مهربانای درونی هنر بیشتری در این احساسات دارند.

کاهش تنش در خانواده که بر سلامت روان و رشد کودکان تأثیر مثبت دارد،

می‌تواند جزو نقش‌های مهم زنان باشد. گاهی زنان با درایت و سیاست و با درک همسر می‌توانند از بسیاری تنش‌ها جلوگیری کنند، چون زن به عنوان همسر و مادر باید نقش حمایت‌کننده و درک‌کننده ایفا کند و نیازهای عاطفی همسر و فرزندان را بشناسد.

رهبر شهید انقلاب، با استناد به الگوهایی مانند حضرت خدیجه علیها السلام، همسر داری را همراه با همدلی، فداکاری و پشتیبانی در سختی‌ها می‌داند. ازدواج همچون کشتی‌ای است که برای عبور از طوفان‌های زندگی به «عشق، همدلی و درک متقابل» نیازمند است. (خامنه‌ای، ۱۴۰۰، ص ۹۸) این یاری، تنها مادی نیست، بلکه حمایت عاطفی و معنوی زن، توان مرد را برای انجام مسئولیت‌های اجتماعی مضاعف می‌کند. گذشت و همدلی زن در برقراری رابطه صمیمانه در حفظ ارزش والای او در میان دیگر اعضای خانواده بسیار موثر بوده و باعث تحکیم کانون خانواده می‌شود.

رهبر شهید فرمودند: «زن حافظ خانواده است، زن مسلمان رکن اساسی و محور اصلی عواطف خانوادگی است، بالاترین حق را در مقیاس خانواده دارا است و همچنین سهم بیشتری نیز در ایجاد نسل داشته و همه اینها نشان از جایگاه رفیع زن در خانه و اجتماع دارد.» (khamenei.ir/print-

content?id=18434

نتیجه‌گیری

با بررسی در بیانات مقام معظم رهبری نشان می‌دهد که هنرهمسرداری در اندیشه ایشان، مفهومی عمیق، چندبعدی و راهبردی است. این هنر، از یک سو ریشه در مبانی توحیدی و کرامت ذاتی زن و مرد دارد و از سوی دیگر، در قالب نقش‌های عاطفی (آرامش بخشی)، تربیتی (پرورش نسل)، معنوی (بستربستری الهی) و اجتماعی (پشتیبانی از پیشرفت جامعه) تجلی می‌یابد.

تحلیل حاضر نشان داد که این هنر، دارای لایه‌های بینشی، گرایشی و کنشی به هم پیوسته است و موفقیت آن در گرو توجه همزمان به این سه لایه است. زن در این الگو، با حفظ عفت و کرامت خویش، مدیر و معمار اصلی کانون خانواده است.

در بیانات رهبری چراغ راهی عملی برای زوجینی است که در پی بنیان نهادن زندگی‌ای سرشار از معنویت، محبت و آرامش در سایه تعالیم اسلام هستند. تبدیل این رهنمودهای نظری به برنامه‌های عملی در حوزه‌های آموزش، مشاوره، فرهنگ‌سازی و قانون‌گذاری، نیازمند عزمی جهادی از سوی تمام نهادهای متولی است تا خانواده ایرانی بتواند در برابر طوفان‌های دنیای مدرن، همچون دژی استوار پابرجا بماند و به رسالت الهی خود عمل کند.

منابع و مأخذ

۱. جوادی آملی، عبدالله، (۱۳۸۵)، زن در آینه جلال و جمال. قم: انتشارات اسراء.
۲. جوادی آملی. عبدالله (۱۳۹۱)، مفاتیح الحياه. قم: اسراء.
۳. خامنه‌ای، سید علی، (۱۳۷۹). صیانت از حریم خانواده، تهران: دفتر حفظ و نشر آثار.
۴. خامنه‌ای، سید علی، (۱۳۹۳)، مجموعه پنج جلدی نقش و رسالت زن. تهران: انتشارات انقلاب اسلامی.
۵. خامنه‌ای، سید علی، (۱۳۹۸)، معارف اخلاقی، تهران: دفتر حفظ و نشر آثار.
۶. خامنه‌ای، سید علی، (۱۳۹۹)، مجموعه بیانات در راهکارهای دین و سیاست. تهران: دفتر حفظ و نشر آثار.
۷. خامنه‌ای، سید علی، (۱۴۰۰)، توصیه‌هایی درباره ازدواج. تهران: دفتر حفظ و نشر آثار.
۸. خامنه‌ای، سید علی، (۱۴۰۱)، سخنرانی درباره خانواده. قم: دفتر حفظ و نشر آثار.
۹. خامنه‌ای، سید علی، (۱۴۰۲)، ارزش خانواده. تهران: دفتر حفظ و نشر آثار.
۱۰. خامنه‌ای، سید علی، (۱۴۰۲). رساله توضیح المسائل، قم: موسسه نشر اندیشه.
۱۱. خمینی. روح الله، (۱۳۷۹)، صحیفه نور، ج ۷، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد

اسلامی.

۱۲. دهخدا، علی اکبر، (۱۳۷۲)، لغت نامه دهخدا، تهران: دانشگاه تهران.
۱۳. رجبی، محمدحسین، (۱۳۹۵)، «گفتمان بیانات رهبری درباره خانواده»، فصلنامه مطالعات ملی خانواده، ۱(۲)، ۷-۳۲.
۱۴. سیف، سوسن، و مه سیما پور شهریاری، مهرانگیز شعاع کاظمی، محبوبه قسامی، (۱۳۸۴)، مهارت های زندگی زنان خانه دار، قم: دانشگاه الزهرا.
۱۵. عباسی ولدی، محسی، (۱۳۹۴)، تا ساحل آرامش، ج ۱، قم: آیین فطرت.
۱۶. قطب، سید، (۱۴۱۲)، دارالشروق. فی ظلال القرآن، بیروت: قاهره.
۱۷. کلینی، اصول کافی،
۱۸. لولآور، منصوره؛ وراضیه شاهمرادی زواره، (۱۳۹۳)، واکاوی نقش اجتماعی زن از منظرایت الله خامنه ای، فصلنامه نظریه های اجتماعی متفکران مسلمان، بهار و تابستان.
۱۹. مجلسی، محمدباقر، (۱۴۰۳)، بحارالانوار، قم: مؤسسه الوفاء.
۲۰. محمدی ری شهری، محمد، (۱۳۸۹)، تحکیم خانواده از نگاه قرآن و حدیث، قم: دارالحدیث.
۲۱. مطهری، مرتضی، (۱۳۵۷)، نظام حقوق زن در اسلام، تهران: انتشارات صدرا.
۲۲. مصباح یزدی، محمدتقی، (۱۳۸۸)، اخلاق در قرآن (جلد سوم). قم: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره).